

НАПРЯМ 5. ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Качановський Олег Ігорович
*заступник директора,
Відокремлений структурний підрозділ
«Рівненський фаховий коледж
Національного університету біоресурсів
і природокористування України»*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-253-4-18>

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ ОЦІНКИ РЕКУЛЬТИВАЦІЇ ПОРУШЕНИХ ЗЕМЕЛЬ

Інтенсивне видобування корисних копалин зумовило істотне виснаження природних ресурсів, зокрема, у гірничодобувних регіонах протягом останніх десятиліть техногенно-екологічні проблеми набули масштабного характеру, серед яких необхідно виділити високий ступінь техногенних навантажень та забруднення довкілля, активізацію і розвиток небезпечних геологічних процесів, порушення гідрогеологічних умов [1].

В Україні виникає потреба в розв'язанні низки питань щодо формування та ефективного використання земельних ресурсів в умовах інтенсивного видобутку корисних копалин як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях. Ситуація у видобувній промисловості складна і вимагає комплексного підходу для забезпечення високого рівня економічної безпеки і збалансованого розвитку країни.

Відповідно до статті 166 Земельного кодексу України, рекультивация порушених земель – це комплекс організаційних,

технічних і біотехнологічних заходів, спрямованих на відновлення ґрунтового покриву, поліпшення стану та продуктивності порушених земель [2]. Непроведення рекультивації порушених земель – це невиконання комплексу організаційних, технічних і біотехнологічних заходів, спрямованих на відновлення ґрунтового покриву, поліпшення стану та продуктивності порушених земель відповідно до затвердженої документації із землеустрою [3].

Еколого-економічні проблеми видобувної галузі необхідно розглядати у контексті екологічної безпеки та євроінтеграційних інтересів України, тобто орієнтуватися на нові, перспективні еколого-економічні механізми, які нині формуються в ЄС у рамках його стратегії сталого розвитку та моделі екосоціальної ринкової економіки.

Результат рекультивації із захисту середовища прирівнюється до відшкодованого збитку, завданого довкіллю внаслідок порушення земель, та визначається природно-технічними умовами порушених земель, їх розміщенням у різних природних зонах, організацією та засвоєністю території, ускладненням конфігурації ділянок земельних угідь тощо [4].

У методичному відношенні, розмір доходу, що був одержаний внаслідок іншого використання коштів, ніж передбачене робочим проектом рекультивації порушених земель, може бути визначений виходячи з таких показників:

1) кошторисної вартості комплексу організаційних, технічних і біотехнологічних заходів, спрямованих на відновлення ґрунтового покриву, поліпшення стану та продуктивності порушених земель відповідно до затвердженої документації із землеустрою;

2) індексу цін на будівельно-монтажні роботи у добувній промисловості, який характеризує зміни у часі вартості будівельно-монтажних робіт із рекультивації земель, порівняно з періодом, на який розроблявся робочий проект землеустрою;

3) облікової ставки Національного банку України, що, відповідно до статті 1 Закону України «Про Національний банк України» № 679-XIV, є орієнтиром ціни на гроші;

4) строку непроведення рекультивації порушених земель, обраховується починаючи з наступного місяця після закінчення

проектного строку реалізації робочого проекту землеустрою щодо рекультивації порушених земель, до місяця, що передував виявленню порушення, включно і, відповідно до статті 1 Закону України «Про землеустрій» № 858-IV, не може перевищувати трьох років (після завершення проведення гірничодобувних, геологорозвідувальних, будівельних та інших робіт, що призвели до порушення земель).

Показником економічної ефективності відновлення порушених земель може слугувати термін окупності витрат на рекультивацію. Для визначення цього показника необхідно додаткові технологічні витрати на гірничотехнічні роботи і витрати господарств по освоєнню рекультивованих ділянок віднести до гектару освоєної площі і зіставити з можливими доходами суспільства від реалізації продукції, отриманої з цієї площі. До цих витрат треба віднести і витрати підприємств, які беруть участь у наступній переробці продуктів сільського господарства [5]. Екологічний аспект рекультивації порушених земель містить у собі необхідність виявлення реальної цінності відновлених земель, що можливо на основі співставлення з величиною втрат, які з'являються внаслідок руйнації природного середовища. Ціна руйнації, тобто заподіяного збитку або втрат, може представляти дійсну ціну, яку суспільство вимушено платити аби зберегти природу [5].

Надзвичайно актуальним завданням державної та регіональної політики являється обов'язковість проведення рекультивації порушених земель після видобутку корисних копалин, адже порушені землі назавжди виводяться з господарського обігу, а відновленням даних земель часто нехтують, або ж заходи по рекультивації проводяться в мінімальному обсязі [6].

Список використаної літератури:

1. Качановський, О. Теоретичні основи реабілітації порушених земель. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, 2020. Вип. 4. С. 140–147. DOI: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.4.17>.
2. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>.

3. Про державний контроль за використанням та охороною земель Закон України від 19.06.2003 № 963-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15#Text>.

4. Мартин А. Г. Визначення збитків унаслідок непроведення рекультивації земель. *Землевпорядний вісник*. 2008. Вип. 4. С. 46–50.

5. Галаган Т. І. Еколого-економічне значення рекультивації земель. *Агросвіт*. 2013. № 7. С. 8–11.

6. Качановський О. Класифікація порушених земель для реабілітації. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, 2021. Вип. 5. С. 90–96. DOI: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2021.5.11>.